

**Kelemen Hunor beszéde a Hámos László életéről és munkásságáról szóló megemlékezésen,
Budapesten**
2019.07.02.

Vannak emberek, akik sokszor egyetlen mozdulattal egyetlen emlékezetes tettet hajtanak végre, de vannak olyan emberek – és ők vannak többen biztos –, akik folyamatosan dolgoznak, folyamatosan tesznek azért, hogy az általuk mércének tekinthető értékek a helyükre kerüljenek, és közülük is vannak olyanok, akik ezt egy egész életen keresztül teszik, és ezáltal valóban, a munkájuk nyomán emlékezetes dolgok jönnek létre.

Ők azok, akik soha nem magukat tolják előre, hanem az ügyet, azt az ügyet, amiért dolgoznak. Akik nem keresik a rivaldafényt, hanem az elemlámpát, amely mutatja az utat a sötétben. Akiknek nem az én, hanem az ügy, a mi ügyünk a fontos. Akik a mi ügyünk ürügyén soha nem magukról beszélnek. Akiknek a vállára állva messzebbre látunk mindannyian, és akiknek a munkájára építkezve tovább jutunk, talán többek leszünk együtt. Ilyen ember, ilyen hősünk volt nekünk Hámos László. És csak bizakodni tudok, bizakodni lehet abban, hogy lesznek, leszünk olyanok, akik a vállára állva folytatjuk azt a munkát, amit elkezdett.

Amikor azon gondolkodtam, hogy mi az a három dolog, amiről itt néhány percben Hámos Lászlóra emlékezve beszélhetnék, akkor az jutott eszembe, hogy az ő energiája, az ő éleslátása és az az Amerika, amelyet ő képviselt, az lehet az a három dolog, amiről néhány szóban itt beszélni lehetne.

Kevés embert ismertem, akiben annyi energia volt, mint Hámos Lászlóban. De nem a nyughatatlan örökmozgóban rejlő energiára kell itt gondolni, melynek egyetlen célja a maga mozgása és mozgatása. László számára a mozgás, a lényéből eredő végtelennek tűnő és mindenkit lenyűgöző energia nem cél volt, hanem csupán egy eszköz. Eszköze egy reménytelennek látszó ügy képviselőének, melyhez a kezdetekben egyetlen erőforrás állt a rendelkezésére: a saját elkötelezettsége és a magyar ügy szeretete.

Mert ha jobban mögé nézünk az ő életútjának, akkor azt látjuk, hogy igazi paradigma-váltó volt. Ott épített utat, ahol nemhogy tervek, de még egy ösvény sem létezett korábban. Ott keresett kisebbségi jogvédelmet, ahol magának a jognak a sérelmét sem ismerték, nem látták, nemhogy felismerték volna.

Legyünk őszinték: mi, erdélyi, vajdasági, felvidéki vagy kárpátaljai nemzeti kisebbségiek, magyar emberek abban az időben, amikor László kezdte képviselni a mi ügyünket, az amerikai döntéshozók térképén éppen akkor már és még sehol sem voltunk. Másképp fogalmazva, amikor a Magyar Emberi Jogok Alapítvány megalakult, sem a határon túli magyarokról, sem az őket nemzeti kisebbségként ért jogsérelmekről nem akart tudni szinte senki az Egyesült Államokban.

Ám Hámos László nemcsak azért volt paradigma-váltó, mert új dimenziót adott az emberi jogokról szóló diskurzusnak, újított abban is, ahogyan a nyugati, és főként amerikai magyar közösség szerepét újradefiniálta.

Elérkeztünk ezzel Hámos László másik meghatározó jegyéhez, az éleslátáshoz. Nem tudom megítélni pontosan, hogy miből táplálkozott mindez, bár abban biztos vagyok, hogy az egyszerű életrajzi adalék sokat hozzátett: Hámos László Párizsban született, az USA-ban nevelkedett erdélyi és felvidéki magyar szülők gyermekeként. A családi háttér lehetett a forrása annak a tapasztalati tudásnak, hogy a Kárpát-medencei magyar kisebbségek elnyomásban élnek. Az éleslátás pedig ahhoz a felismeréshez kellett, hogy ezt a tudást nemcsak az emigráció szűk körében kell terjeszteni, hanem politikát kell belőle kovácsolni, és nem akármilyen politikát, hanem amerikai politikát. Egy olyan amerikai politikát, ami a

nemzeti kisebbségeket segíti.

László ott vágott utat, ahol korábban ösvény sem volt, de még csak elképzelés sem arról, hogy utat lehet tervezni. Amikor elkezdte ezt a munkát a 1970-es évek közepén, és ezt később a HHRF megalakulásával folytatta, az USA reálpolitikus döntéshozói éppen a látszólag disszidens diktátort, Ceausescut ünnepelték, nagyvonalúan eltekintve attól a tényről, hogy a Moszkvával szembeni ellenállás szimbolikus gesztusait egy kökemény diktatúra teszi éppen Moszkva számára elviselhetővé. Hámos László éleslátásával felismerte az ebben rejlő ellentmondást, hogy Amerika, a demokrácia bölcsője és legfőbb védelmezője nem hagyhatja szó nélkül azt az ócska trükköt, amit a diktátor bemutatott. És hogy a magyar kisebbség, a nemzeti közösség kérdése nem csupán a történelmi győztesek belügyeként artikulálható – és mint ilyen elhanyagolható –, hanem emberjogi kérdés is.

Így jutunk el Hámos László harmadik, számomra meghatározó tulajdonságjegyéhez, ahhoz az amerikai képhez, amelyet ő képviselt. Nem ismertem én személyesen még olyan magyar embert, aki annyira amerikai lett volna, mint ő, és ugyanakkor magyar. Lehetne ezt felületesen úgy is mondani, hogy a lélek magyar volt, de a ruházat amerikai. A népért, nemzetért való lángolás mellett a szabadság és demokrácia iránti szintén belülről fakadó elkötelezettség együtt volt meg Hámos Lászlóban. Együtt, egységbe forrva. Így történhetett, hogy a magyar ügyet is amerikai módon képviselte. Professzionálisan lobbizva, az ottani játékszabályok betartásával és teljes kiaknázásával. Értett a joghoz, értette a politikai játszmákat és természetesen értett a marketinghez, de nem saját maga számára használta soha, hanem a Kárpát-medencei magyar kisebbségéért.

Ha megengedik, én is itt tennék egy személyes megjegyzést. Nekem is első utamat Hámos László szervezte, akárcsak sokaknak ebben a teremben. Igaz, hogy nem a kilencvenes évek elején, nem is közepén, hanem a kétezres évek elején, az ezredfordulón, majd azt valamivel később megismételtük néhány évvel ezelőtt.

Nem kis mértékben én is neki köszönhetem, hogy gyorsan megértettem, és talán elég gyorsan megtanultam azt, hogy hogyan kell az amerikai döntéshozók nyelvén, az ő számukra érthetően, emészthetően elmondani azt, ami nekünk probléma, azt, ami bennünket sért, és azt, amit szeretnénk megoldani.

Szóval sokat beszélhetünk még Hámos Lászlóról, és minél többet beszélünk róla, nemcsak a személyiség részletei, hanem az általa képviselt igazság részletei is egyre jobban kibomlanak.

Még három dolgot azonban mindenképpen szeretnék még elmondani róla.

Egy idézet. „Nekünk, nyugati magyaroknak nem az dolgunk, hogy kívülről programokat alkossunk, és a saját elképzeléseink szerint lobbizzunk Washingtonban, Brüsszelben az erdélyi, felvidéki, vajdasági vagy kárpátaljai magyarokért, olyasmiket követelve számukra, amikre nekik nincs szükségük. Csakis az a hiteles, amit az érdekelt, érintett közösségek megfogalmaznak”, szokta mondani, ismételni László. Ez ma is igaz – és ma is alapja kell hogy legyen minden kisebbségvédelmi törekvésnek.

Második, amit megemlítenék, az a program, amit nemrégiben indított, az a Re-Connect Hungary, amelyen keresztül László felismerte, hogy a HHRF nagyjából eljutott oda, ahova egyáltalán eljuthatott, és új projektekre van szükség. Ez már nem a politikai döntéshozókat célozza, hanem azokat a magyarokat, akik már majdnem nem magyarok. Akiket segíteni kell abban, hogy felfedezzék gyökereiket, fölfedezzék identitásukat, és miért ne, azt a magyar ügy szolgálatába állítsák. Fontos és szép feladat ez is. Ha pedig fontos és szép, hasznos is.

Három: messziről jött embernek, szokták mondani, ne higgy. De nekünk, messziről jött embereknek Hámos László társaságában hittek mindazok, akik meghallgattak. Az utóbbi években kétszer is Washingtonban jártunk, és beszéltünk ott az adminisztráció és a kongresszus tagjai előtt az erdélyi magyarok problémáiról. Láttuk, ahogyan előtte megnyílnak az ajtók, és tudtuk, hogy például Bukarestből komoly erőfeszítést tettek azért, hogy 2015-ben zárt ajtókat találjunk Washingtonban. László mint egy New York-i vagy New Jersey-i varázsló hárította az akadályokat, nyitotta az ajtókat a kongresszusban, a külügyminisztériumban és a legfontosabb thinktankeknél.

Ma hirtelen már múlt időben beszélünk róla, pedig múlt év novemberében, november 16-án innen a parlamenttől néhány száz méterre, a Várkert Bazárban az idei útunkat terveztük. Azt terveztük, hogy idén ősszel ismét a washingtoni döntéshozók elé tárjuk az erdélyi magyar közösség problémáit. És most itt állunk értetlenül, miért ő és miért ilyen hamar.

Nyugodj békében, László!